

**ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ «ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ «УКРАЇНА»**

Хмельницький фаховий коледж

Циклова комісія соціально-економічних та загальноосвітніх дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор

Хмельницького фахового коледжу
Університету „Україна”

Ольга ПОЛЬОВИК

„ 09 ” 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 1.10. Основи філософії та соціології

(шифр і назва навчальної дисципліни)

освітня програма Соціальна робота

(назва освітньої програми)

освітнього рівня фаховий молодший бакалавр

(назва освітнього рівня)

галузь знань I Охорона здоров'я та соціальне забезпечення

(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність(ності) 110 Соціальна робота та консультування

(шифр і назва спеціальності(тей))

Спеціалізація(ї) _____

інститут, філія, факультет, коледж Хмельницький фаховий коледж

(назва навчально-виховного підрозділу)

Вид дисципліни: обов'язкова

Обсяг, кредитів: 120/4

Форма підсумкового контролю: залік

Хмельницький 2025 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Основи філософії та соціології»

для здобувачів освіти за галуззю знань I Охорона здоров'я та соціальне забезпечення
спеціальністю 110 Соціальна робота та консультування

„28” серпня 2025 року– 34 с.

Розробники:

Ковтун Олександр Сергійович – кандидат філософських наук, викладач циклової комісії соціально-економічних та загальноосвітніх дисциплін

Викладачі:

Ковтун Олександр Сергійович – кандидат філософських наук, викладач циклової комісії соціально-економічних та загальноосвітніх дисциплін

Робочу програму навчальної дисципліни розглянуто і затверджено на засіданні циклової комісії соціально-економічних та загальноосвітніх дисциплін

Протокол від „28” серпня 2025 року № 1

Голова циклової комісії
соціально-економічних та
загальноосвітніх дисциплін

Олександр ГАЛКО

„28” серпня 2025 року

Робочу програму погоджено з керівником робочої групи з розробки та розвитку
ОПП «Соціальна робота» (2025 р.)

„28” серпня 2025 року

Керівник робочої групи з
розробки та розвитку
ОПП «Соціальна робота»

Олена КОРАБЛЬОВА

ПРОЛОНГАЦІЯ РОБОЧОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Навчальний рік	20__/20__	20__/20__	20____/20____	20____/20____
Дата засідання циклової комісії				
№ протоколу				
Підпис голови циклової комісії				

Матеріали до курсу розміщено на сайті Інтернет-підтримки освітнього процесу <https://vo.uu.edu.ua/> за адресою:

(вказати адресу)

Робочу програму навчальної дисципліни перевірено

„28” серпня 2025 року

Завідувач відділу освітньої діяльності
Хмельницького фахового
коледжу Університету «Україна»

Наталія ЛУЦКЕВИЧ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
Загальний обсяг кредитів – 4	Галузь знань I Охорона здоров'я та соціальне забезпечення	Вид дисципліни обов'язкова	
Загальний обсяг годин – 120	Спеціальність I10 Соціальна робота та консультування	Цикл підготовки Загальний	
Модулів – 1	Спеціалізація немає	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		2 -й	2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: реферат	Мова викладання, навчання та оцінювання: українська	Семестр (загальний чи професійний)	
		3-й	3-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми здобуття освіти: аудиторних – 3 самостійної роботи здобувача освіти – 5	Освітній ступінь: фаховий молодший бакалавр	30 год	6 год
		Практичні, семінарські	
16 год		6 год	
Лабораторні			
–		–	
Самостійна робота			
74 год		108 год	
Індивідуальні завдання: -			
Вид семестрового контролю: залік			
Частка аудиторних занять становить: для денної форми здобуття освіти – 38,3% для заочної форми здобуття освіти – 10%			

Програма дисципліни виконується в повному обсязі незалежно від форми здобуття освіти.

Аудиторне навантаження заочної форми становить:

1-2 курси навчання ОС «бакалавр» і «молодший бакалавр», ОПС «фаховий молодший бакалавр» – 20% від аудиторного навантаження денної форми здобуття освіти.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: опанування здобувачами освіти основ філософії як форми світогляду людини; формування розуміння онтологічних, гносеологічних, аксіологічних і соціальних проблем людського буття та способів їх вирішення; формуванні основ соціологічного мислення для розуміння сучасних соціальних процесів, дій суб'єктів соціальних відносин, законів функціонування соціальних систем

Завдання:

- 1) забезпечити засвоєння основних світоглядно-філософських категорій;
- 2) сформувати систему знань про структуру філософії як світоглядного знання;
- 3) дослідити основні історичні етапи розвитку світової філософської думки;
- 4) сформувати вміння застосовувати отримані знання у навчальній, науково-дослідній та практично-професійній діяльності;
- 5) ознайомити здобувачів освіти із:
  - еволюцією соціологічних знань та їх зв'язком із сучасними суспільствами;
  - ключовими поняттями та категоріями соціології;
  - законами функціонування суспільства;
  - місцем особистості в системі соціальних відносин;
  - конкретними соціальними явищами та соціальними феноменами;
  - основами організації соціологічних досліджень;
  - методами та інструментами соціологічних досліджень.
- 6) Сформувати у здобувачів освіти ключові компоненти соціологічної уяви.
- 7) Розкрити сутність функціонування ключових сфер життєдіяльності суспільства.
- 8) Сформувати навички організації та проведення соціологічних досліджень в сфері майбутньої професійної діяльності здобувачів освіти.

3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ, ВІДПОВІДНІСТЬ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ КОМПОНЕНТАМ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- сутність та історичні типи людського світогляду;
- суть, структуру та своєрідність філософії як світогляду;

- основні історичні етапи розвитку філософії;
- суть та функції основних структурних елементів філософії – онтології, гносеології, соціальної філософії, філософської антропології та аксіології;
- теоретично-методичні основи соціології, основні поняття, категорії, функції, закони соціології;
- основні етапи еволюції соціологічних знань та їх зв'язок із функціонуванням сучасних суспільств;
- складові суспільства та їх функції;
- закономірності процесу соціалізації, формування ідентичності особистості та сіпльноти;
- поняття та види соціальної відповідальності;
- об'єкт, предмет, проблематику вивчення спеціальних та галузевих соціологічних теорій;
- якісні та кількісні стратегії соціологічних досліджень;
- процедуру розробки програми соціологічного дослідження;
- основні методи та інструменти збору та аналізу соціологічної інформації.

вміти:

- визначати світоглядні орієнтації особистості;
- користатися філософськими методами дослідження;
- використовувати отримані знання при аналізі та вирішенні проблем у навчальній, науково-дослідній та практично-професійній діяльності;
- застосовувати набуті теоретичні знання на практиці;
- розглядати суспільство та різні суспільні явища крізь призму соціологічної уяви;
- розробляти програму соціологічного дослідження, інструментарій;
- обчислювати вибіркoву сукупність;
презентувати результати досліджень

Рядок дисципліни в „Матриці відповідності загальних програмних компетентностей компонентам освітньої програми”

	ЗК 2	ЗК 6
ОК.1.10.	+	+

Рядок дисципліни в „Матриці відповідності спеціальних (фахових) програмних компетентностей компонентам освітньої програми”

	СК 9
ОК.1.10.	+

Рядок дисципліни в „Матриці забезпечення програмних результатів

навчання (ПРН) відповідними компонентами освітньої програми”

	ПР 11	ПР 17
ОК.1.10.	+	+

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Анотація дисципліни

Змістовий модуль 1. Основи філософії

Тема 1. Вступ до філософії.

Філософія, її суть та структура. Сутність та історичні типи людського світогляду. Міфологічний світогляд. Релігійний світогляд. Науковий світогляд. Свідомість як проблема філософії.

Тема 2. Генеза та соціокультурний статус філософії.

Філософія як любов до мудрості. Практична користь філософії. Спроба самовиправдання філософії. (Не)очевидна ефективність філософії у підготовці непрофільних спеціалістів.

Тема 3. Історія розвитку філософської думки.

Історія філософії в системі філософських досліджень. Класичний характер філософії.

Тема 4. Напрями і школи сучасної філософії.

Криза класичної філософії та утвердження некласичного типу філософування. Тенденції формування сучасної світової філософії. Основні етапи розвитку філософської думки в Україні.

Тема 8. Теорія пізнання та логіка.

Пізнання як предмет філософського аналізу. Єдність чуттєвого і раціонального в пізнанні. Класична і некласична моделі епістемології. Логіка – наука про мислення. Істинність і логічна правильність міркувань. Як стати хорошим учасником філософських дискусій.

Тема 6. Філософське вчення про буття.

Місце та роль онтології в системі філософського знання. Буття як базова онтологічна категорія. Провідні моделі буття. Проблема дійсності.

Тема 7. Людина як предмет філософського осмислення.

Багатомірність людського буття та сутності людини. Філософська антропологія як спеціальна галузь філософського знання. Сучасні виклики неоліберальної антропології.

Тема 8. Соціальна філософія

Соціальна реальність як предмет соціальної філософії. Поняття соціального, суспільного, соціетального.

Змістовий модуль 2. Основи соціології.

Тема 9. Соціологія як наука.

Об'єкт та предмет соціології. Візії суспільства. Соціологічна уява. Наукові принципи соціології. Соціологічні закони. Функції соціології. Структура соціологічного знання.

Тема 10. Людина у суспільстві і суспільство у людині.

Соціалізація. Поняття особистості та індивідуальності. Ідентичність та її види. Соціальна відповідальність та свобода. Види відповідальності. Солідарність та довіра.

Тема 11. Соціальна структура та соціальна стратифікація. Насильство та конфлікти як структурні феномени.

Поняття соціального простору. Соціальна структура суспільства: горизонтальні та вертикальні структури, групова та інституціональна структури. Поняття соціального інституту. Соціальна стратифікація як множина нерівних соціальних позицій. Насильство як структурний феномен. Види насильства: домашнє та гендерно зумовлене насильство, структурне насильство, символічне насильство. Конфлікт як соціальна форма. Сутнісні характеристики соціального конфлікту. Динаміка соціальних конфліктів. Вирішення та регулювання конфліктів.

Тема 12. Теорії середнього рівня: соціологія соціальних змін та соціологія культури

Поняття та види соціальних змін. Види соціальних процесів. Агенти соціальних змін. Культура як соціальний інститут. Структура культури та її функції. Соціальні зміни та культура: концепція культурної травми П. Штомпки. Подолання травматичних змін

Тема 13. Теорії середнього рівня: соціологія здоров'я, соціологія соціальної роботи

Соціологія здоров'я як галузева соціологічна теорія. Види здоров'я. Соціальні нерівності здоров'я.

Тема 14. Теорії середнього рівня: соціологія політики, соціологія права, соціологія війни та соціологія армії

Політика як соціальне явище. Соціальні функції політики. Типи панування за М. Вебером, теорія циркуляції політичних еліт Паретто, теорія Гегемонії Антоніо Грамші. Право як соціальний інститут. Правова свідомість, правова соціалізація, правова культура. Проблема правозастосування. Війна як соціальне явище. Еволюція воєн. Армія як соціальний інститут.

Тема 15. Основи організації та проведення соціологічних досліджень.

Види соціологічних досліджень. Програма соціологічного дослідження. Якісна та кількісна стратегія соціологічного дослідження. Поняття та види вибірки. Методи збору та аналізу соціологічної інформації.

Дисципліни, вивчення яких обов'язково передують цій дисципліні: Україна в контексті світового розвитку; вступ до спеціальності.

Міжпредметні зв'язки: Україна в контексті світового розвитку, Основи наукових досліджень та академічного письма, Психологія, Вступ до спеціальності.

4.2. Структура навчальної дисципліни

4.2.1. Тематичний план

Назви змістових модулів і тем	Розподіл годин між видами робіт														Форми роботи та методи контролю знань	
	денна форма							заочна форма								
	Усього	аудиторна					с.р.	Усього	аудиторна					с.р.		
		у тому числі							у тому числі							
	л	сем	пр	лаб	інд		л	сем	пр	лаб	інд					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
Модуль 1																
Змістовий модуль 1. Основи філософії.																
Тема 1. Вступ до філософії	6	2	-	-	-	-	4	6	2	2					2	АР: консультація СР: письмове завдання для самостійного опрацювання матеріалу з Теми ІР: опрацювання теоретичного матеріалу з Теми
Тема 2. Генеза та соціокультурний статус філософії.	8	2	2	-	-	-	4	8							8	
Тема 3. Історія розвитку філософської думки.	6	2	-	-	-	-	4	6							6	
Тема 4. Напрями і школи сучасної філософії.	8	2	2	-	-	-	4	8							8	
Тема 5. Теорія пізнання та логіка.	8	2	2	-	-	-	4	8	2	2					4	
Тема 6. Філософське вчення про буття.	6	2	-	-	-	-	4	6							6	
Тема 7. Людина як предмет філософського осмислення.	8	2	2	-	-	-	4	8							8	
Тема 8. Соціальна філософія	6	2	-	-	-	-	4	6							6	
Модульний Контроль	2	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	2	комп'ютерне тестування	
Разом за змістовим модулем 1	60	16	8	-	-	-	36	60	4	4				52		
Змістовий модуль 2. Основи соціології.																
Тема 9. Соціологія як наука	8	2	2	-	-	-	4	8	-	-	-	-	-	8	АР: консультація СР: письмове завдання для самостійного опрацювання матеріалу з Теми ІР: опрацювання теоретичного матеріалу з Теми	
Тема 10. Людина у суспільстві і суспільство у людині	6	2	-	-	-	-	4	6	-	-	-	-	-	6		
Тема 11. Соціальна структура та соціальна	8	2	2	-	-	-	4	8	-	-	-	-	-	8		

4.2.2. Навчально-методична картка дисципліни „Основи філософії та соціології”

Разом: 120 год, лекції – 30 год, семінарські заняття – 16 год, індивідуальна робота – 10 год, самостійна робота – 64 год

Модулі	Змістовий модуль 1.								Змістовий модуль 2.						
Назва модуля	Основи філософії								Основи соціології						
Кількість балів за модуль	16 балів								16 балів						
Лекції	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Теми лекцій	<i>Вступ до філософії</i>	<i>Генеza та соціокультурний статус філософії</i>	<i>Історія розвитку філософської думки</i>	<i>Напрями і школи сучасної філософії</i>	<i>Теорія пізнання та логіка</i>	<i>Філософське вчення про буття</i>	<i>Людина як предмет філософського осмислення</i>	<i>Соціальна філософія</i>	<i>Соціологія як наука</i>	<i>Людина у суспільстві і суспільство у людині</i>	<i>Соціальна структура та соціальна стратифікація</i>	<i>Теорії середнього рівня: соціологія соціальних змін та</i>	<i>Теорії середнього рівня: соціологія здоров'я, соціологія</i>	<i>Теорії середнього рівня: соціологія політики, соціологія</i>	<i>Основи організації та проведення соціологічних досліджень</i>
Теми семінарських занять	1		2		3		4		5		6	7		8	
	<i>Генеza та соціокультурний статус філософії.</i>		<i>Напрями і школи сучасної філософії.</i>		<i>Теорія пізнання та логіка.</i>		<i>Людина як предмет філософського осмислення.</i>		<i>Людина у суспільстві і суспільство у людині</i>		<i>Соціальна структура та соціальна стратифікація</i>	<i>Теорії середнього рівня</i>		<i>Основи організації та проведення соціологічних досліджень</i>	
Бали	6 балів		6 балів		6 балів		6 балів		6 балів		6 балів	6 балів		6 балів	
Самостійна робота	12 балів								12 балів						
ІНДЗ	10 балів														
Види поточного контролю	Модульні контрольні роботи (18 балів)														
у т.ч. додаткові курси за тематикою дисципліни (неформальна освіта)	15 балів														

Підсумковий
контроль

Залік

4.3. Форми організації занять

4.3.1. Теми семінарських занять

№з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Генеза та соціокультурний статус філософії	2
2	Напрями і школи сучасної філософії	2
3	Теорія пізнання та логіка	2
4	Людина як предмет філософського осмислення	2
5	Людина у суспільстві і суспільство у людині	2
6	Соціальна структура та соціальна стратифікація	2
7	Теорії середнього рівня	2
8	Основи організації та проведення соціологічних досліджень	2
Разом:		16

Оцінка за теоретичний і практичний курс: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною системою		Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		залік		
90 – 100	<i>відмінно</i>	<i>зараховано</i>	A	<i>відмінно</i>
82 – 89	<i>добре</i>		B	<i>добре (дуже добре)</i>
75 – 81	<i>добре</i>		C	<i>добре</i>
64 – 74	<i>задовільно</i>		D	<i>задовільно</i>
60 – 63	<i>задовільно</i>		E	<i>задовільно (достатньо)</i>
35 – 59	<i>незадовільно</i>	<i>не зараховано</i>	FX	<i>незадовільно з можливістю повторного складання</i>
1 – 34	<i>незадовільно</i>		F	<i>незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</i>

4.3.2. Індивідуальна навчально-дослідна робота (навчальний проект)

Індивідуальна навчально-дослідна робота (ІНДР) є видом позааудиторної індивідуальної діяльності здобувача освіти, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання здобувачем освіти ІНДР прилюдним захистом навчального проекту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу – це вид науково-дослідної роботи здобувача освіти, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної та наукової компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення та закріплення знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена науково-дослідна робота у межах навчальної програми

курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних та семінарських занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Види ІНДЗ, вимоги до них та оцінювання:

- конспект із теми (модуля) за заданим планом (**2 бали**);
- конспект з теми, рекомендованої викладачем (**3 бали**);
- дослідження різноманітних питань з тематики дисципліни у вигляді есе (**3 бали**);
- дослідження з тематики дисципліни у вигляді реферату (охоплює весь зміст навчального курсу) – **10 балів**.

Орієнтовна структура ІНДЗ – дослідження у вигляді реферату: вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел.

Тематика ІНДЗ

1. Сутнісні характеристики міфологічного світогляду, його прояви у сучасності.
2. Сутнісні характеристики, позитивні і негативні риси релігійного світогляду.
3. Сутнісні характеристики, позитивні і негативні риси наукового світогляду.
4. Еволюція давньоіндійської філософії.
5. Буддизм та його розвиток.
6. Філософія конфуціанства.
7. Основні школи досократичної натурфілософії.
8. Філософія Сократа.
9. Філософія Платона.
10. Арістотель як систематизатор наукового знання.
11. Елліністична філософія – основні школи.
12. Апологетика, патристика, схоластика як основні етапи розвитку середньовічної філософії.
13. Номіналізм і реалізм як основні напрямки схоластичної філософії.
14. Сутність і основні напрямки філософії Відродження.
15. Реформація як відродження раннього християнства.
16. Гносеологія епохи Нового часу – Ф. Бекон, Р. Декарт і Дж. Локк.
17. Соціальна філософія Т. Гоббса і Дж. Локка.
18. Суб'єктивний ідеалізм Д. Юма.
19. Критична філософія І. Канта.
20. Філософія І. Фіхте.
21. Філософія Шеллінга
22. Об'єктивний ідеалізм Г. Гегеля.
23. Філософія позитивізму (О. Конт і Г. Спенсер).
24. Психоаналіз і неофрейдизм.
25. Феноменологія.
26. Герменевтика.
27. Філософія екзистенціалізму.
28. Розвиток позитивізму у ХХ столітті.

29. Філософія серця Григорія Сковороди.
30. Основні категорії онтології.
31. Матеріалізм, ідеалізм, дуалізм як напрямки визначення першоосновбуття.
32. Діалектика як теорія розвитку. Альтернативи діалектики.
33. Синергетика як сучасне бачення проблеми буття та розвитку всьогоіснуючого.
34. Сутність процесу пізнання.
35. Методологія наукового пізнання.
36. Практичний та теоретичний рівні пізнання.
37. Проблема істини та її критеріїв.
38. Основні теорії походження та розвитку людини – креаціонізм та еволюціонізм.
39. Індивідуальна та суспільна свідомість.
40. Соціологічна уява та її компоненти.
41. Наукові принципи соціології: об'єктивності, комплексності, системності, детермінізму, історизму.
42. Система соціологічних знань та її елементи.
43. Загальні, спеціальні і галузеві соціологічні теорії.
44. Емпіричні соціологічні дослідження.
45. Фундаментальні і прикладні дослідження.
46. Основні функції соціології як науки.
47. Соціальні ідеї в стародавніх суспільствах: міф, епос.
48. Розуміння суспільства в конфуціанстві його вплив на сучасні суспільства.
49. Уявлення про суспільство в Античній філософії: Арістотель, Платон, філософія стоїків: М. Аврелій, Сенека. Епоха Середньовіччя: Августин Блаженний.
50. Томас Гобс: «війна усіх проти всіх» та громадянство.
51. Шарль Монтеск'є: концепція розподілу влади.
52. Теорія суспільного договору: Жан-Жак Руссо.
53. Погляди на суспільства Адама Сміта.
54. Паноптикум Бентама як метафора влади.
55. Діалектика і соціологія: Ф. Гегель, Прудон.
56. Соціальний еволюціонізм.
57. Расово-антропологічна школа.
58. Психологія натовпу та виникнення соціальної психології.
59. Марксистська соціологія та її гуманістичний потенціал.
60. Соціологізм Дюркгайма: правила соціологічного методу, види солідарності, поняття аномії, концепція самогубства.
61. Протестантська етика та дух капіталізму М. Вебера
62. Концепція циркуляції еліт Фільфредо Парето.
63. Теорія дозвільного класу Т. Веблена.
64. Емпірична соціологія: Чиказька школа соціології.
65. Гуманістичний Марксизм: теорія культурної гегемонії Антоніо

Граммші.

66. Структурний функціоналізм: теорія систем Т. Парсонса.
67. Роберт Мертон: соціальні функції та дисфункції, теорія аномії.
68. Франкфуртська школа соціології: Герберт Маркузе і нові ліві, Т.

Адорно.

69. Концепція свободи Еріха Фромма.
70. Мішель Фуко: біополітика.
71. Конфліктологічна парадигма в соціології: Р. Дарендорф та Л. Козер.
72. Концепція постіндустріального суспільства Д. Белла.
73. Соціальний порядок у фокусі соціології: теорія залежності, теорія розвитку недорозвитку А. Франка, світ-системний аналіз І. Валлерстайна.
74. Соціальна футурологія: Ф. Фукуяма і постлюдське майбутнє, Юваль Ной Харарі: майбутнє демократії, технології як фактор соціальних нерівностей, homo sapiens і перспективи біонічного життя.
75. Генетична соціологія М. Грушевського.
76. Соціологічні погляди представників українського соціалізму: М. Драгоманов, І. Франко, Л. Українка.
77. Соціалізація: соціальна природа людини.
78. Поняття індивіда та особистості.
79. Ідентичність. Види ідентичностей.
80. Соціальна відповідальність: види соціальної відповідальності.

Довіра. Солідарність.

81. Групова структура суспільства: поняття соціальної групи.
82. Види соціальних груп: квазігрупа, реальна, номінальна, референтна.
83. Класова структура суспільства.
84. Соціологія П. Бурдьо: види капіталів та габітус.
85. Види соціальних нерівностей. Бідність.
86. Соціальна ексклюзія та інклюзія, як соціальні явища.
87. Соціальна мобільність: горизонтальна, вертикальна, висхідна, низхідна.
88. Канали соціальної мобільності.
89. Час у суспільстві: поняття часу. Соціальний час та його види.
90. Теорії соціальних змін. Види соціальних змін: еволюційні та революційні, прогресивні та регресивні.
91. Соціальні процеси: поняття та види.
92. Травматичні зміни: концепція культурної травми П. Штомпки.
93. Революції та перевороти: спільне та відмінне. Теорії революцій.
94. Соціальні детермінанти здоров'я.
95. Соціальні нерівності як ключова детермінанта здоров'я.
96. Епідемія та пандемія як об'єкти соціологічного дослідження.
97. Карантин, як специфічний режим життєдіяльності.
98. Соціально-просторова структура міста: функціональне зонування міста, публічні простори та їх соціальні функції.
99. Право на місто та міська демократія.
100. Соціальні нерівності в місті: сегрегація, міська бідність.

Джентрифікація.

101. Соціологія екології: основна проблематика досліджень.
102. Право в соціологічному розумінні.
103. Політика як соціальний інститут.
104. Соціально-політичні інститути: політичні партії, політичні рухи, організації громадянського суспільства.
105. Соціально-політичні процеси та їх різновиди.
106. Соціально-політичні та гуманітарні технології, їх сутність, функції, різновиди.
107. Ціннісно-нормативна система суспільства: звичай, мораль, право.
108. Культура як система: духовна та матеріальна культура.
109. Культура, субкультура та контркультура.
110. Культура довіри.
111. Кількісна та якісна стратегії соціологічних досліджень.
112. Функції та структура програми соціологічного дослідження.
113. Теоретична та емпірична інтерпретація понять.
114. Анкета як інструмент соціологічного дослідження
115. Поняття вибірки та генеральної сукупності.
116. Розрахунок вибіркової сукупності.
117. Первинна та вторинна соціологічна інформація.
118. Методи аналізу соціологічної інформації.

Додаткові курси в рамках ІНДЗ

1. Соціологія та соціальні дослідження: що, як, навіщо: онлайн-курс. *Prometheus*: веб-сайт. URL : <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/sociology-research-course/>
2. Практична соціологія для професіоналів медіа. *Prometheus*: веб-сайт. URL : <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/sociology-in-media-practice/>

Критерії оцінювання ІНДЗ

№з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	1 бали
2.	Складання плану реферату	1 бали
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень у логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання.	3 бали
4.	Дотримання правил реферування наукових публікацій	1 бали

5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	3 бали
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титольний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел, посилання	1 бали
Разом		10 балів

Оцінка за ІНДЗ у вигляді реферату: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 10 бальною системою		Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
8 – 10	відмінно	5	A	відмінно
6 – 7	добре	4	BC	добре
4 – 5	задовільно	3	DE	задовільно
0 – 3	незадовільно	2	FX	незадовільно з можливістю повторного виконання

4.3.3. Теми самостійної роботи здобувачів освіти

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Основи філософії.		
1	Сутність та історичні типи людського світогляду.	4
2	Практична користь філософії.	4
3	Історія філософії в системі філософських досліджень. Класичний	4
4	Тенденції формування сучасної світової філософії	4
5	Єдність чуттєвого і раціонального в пізнанні.	4
6	Буття як базова онтологічна категорія.	4
7	Філософська антропологія як спеціальна галузь філософського знання.	4
10	Поняття соціального, суспільного, соціетального.	4
Модульний контроль		2
Змістовий модуль 2. Основи соціології.		
11	Соціологічна уява.	4
12	Соціальна відповідальність та свобода	4
13	Соціальна структура суспільства: горизонтальні та вертикальні структури, групова та інституціональна структури.	4
14	Соціальні зміни та культура: концепція культурної травми П. Штомпки. Подолання травматичних змін	4

15	Кількісна та якісна стратегія соціологічних досліджень	4
Модульний контроль		2
ІНДЗ		10
Всього		74

Карта самостійної роботи здобувача освіти

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали	Термін виконання (тижні)
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.			
Основи філософії.			
Тема 1. Вступ до філософії (4 год)	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	12	I
Тема 2. Генеза та соціокультурний статус філософії. (4 год)			II
Тема 3. Основні етапи становлення філософської думки: від античності до німецького ідеалізму. (4 год)			III
Тема 4. Напрями і школи сучасної філософії. (4 год)			IV
Тема 5. Теорія пізнання та логіка. (4 год)			V
Тема 6. Філософське вчення про буття. (4 год)			VI
Тема 7. Людина як предмет філософського осмислення (4 год)			VII
Тема 8. Соціальна філософія. (4 год)			VIII
Підсумкова модульна контрольна робота (2 год)	Тестування	9	VIII
<i>Всього: 34 год</i>	<i>Всього: 21 бал</i>		
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.			
Основи соціології.			
Тема 9. Соціологія як наука. (4 год)	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	12	IX
Тема 10. Людина у суспільстві і суспільство у людині. (4 год)			X
Тема 11. Соціальна структура та соціальна стратифікація. Насильство та конфлікти як структурні феномени. (4 год)			XI
Тема 12. Теорії середнього рівня: соціологія соціальних змін та соціологія культури (4 год)			XII
Тема 13. Теорії середнього рівня: соціологія здоров'я, соціологія соціальної роботи (4 год)			XIII

Тема 14. Теорії середнього рівня: соціологія політики, соціологія права, соціологія війни та соціологія армії. (4 год)			XIV
Тема 15. Основи організації та проведення соціологічних досліджень (4 год)			XV
Підсумкова модульний контроль(2 год)	Тестування	9	XVI
<i>Всього: 30 год</i>	<i>Всього: 21 бал</i>		
<i>ІНДЗ (10 год)</i>	реферат	10	XVI-XVII
Разом: 74 год	Разом: 42 балів		

5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

5.1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1. За джерелом інформації:

– *словесні*: лекція (традиційна, проблемна тощо) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (презентація PowerPoint), семінари, пояснення, розповідь, бесіда;

– *наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація;

– *практичні*: вирішення ситуаційних завдань.

2. За логікою передачі і сприйняття навчальної інформації:

індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3. *За ступенем самостійності мислення*: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4. *За ступенем керування навчальною діяльністю*: під керівництвом викладача; самостійна робота здобувачів освіти із книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

Методи викладання навчального матеріалу визначаються викладачем в залежності від виду занять, змісту теми, цілей і завдань, можливостей здобувачів освіти та часом, відведеним для вивчення теми.

Під час лекцій використовуються наступні методи:

- пояснювально-ілюстративна лекція включає усний виклад навчального матеріалу з ілюстрацією таблиць, слайдів, роздаткового матеріалу, з використанням ТЗН.

- лекція з елементами бесіди, яка включає усний виклад навчального матеріалу, великого за обсягом, складного за логічною побудовою у якому застосовується питально-відповідальний метод навчання з використанням ілюстративного матеріалу.

- проблемна лекція спрямована на розвиток логічного мислення здобувачів освіти, коли при читанні лекції перед здобувачем освіти формулюється проблема для самостійного осмислення того, що далі розкривається викладачем; у ході лекції здобувачем освіти може видаватися надрукований роздавальний матеріал або здійснюватися показ таблиць, слайдів, які допомагають здобувачам освіти у вирішенні поставленої проблеми.

В процесі семінарських занять застосовуються наступні методи:

- заняття організується у формі доповідей і обговорень. Увага здобувачів освіти зосереджена висвітленні матеріалу з наданням інформації про нові наукові розробки.

- репродуктивний метод застосовується при проведенні семінарів з використанням тестового контролю у ІКЦ.

- Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

Під час викладання навчальної дисципліни „**Основи філософії та соціології**” застосовуються наступні методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти:

1. Метод створення ситуації новизни навчального матеріалу – надання нових фактів та самостійний їх пошук створює відчуття збагачення знаннями спонукає здобувачів освіти до самовдосконалення.

2 Метод опори на життєвий досвід здобувачів освіти – використання викладачем у навчальному процесі життєвого досвіду здобувачів освіти – фактів, явищ, які вони спостерігали в житті, або в яких самі брали участь.

3. Метод емоційно-морального стимулювання – включення у зміст навчання моральних ситуацій прикладів з життя.

4. Метод зацікавлення – реалізується за допомогою цікавих прикладів, парадоксальних фактів (цікаві аналогії, проблемні запитання, досліди).

5. Метод емоційного сплеску та заохочення – підтримка, підбадьорювання, заохочення; педагог має демонструвати своє прагнення допомогти здобувачу освіти, бути впевненим у його силах та здібностях.

5.2. Інклюзивні методи навчання

1. Методи формування свідомості: бесіда, диспут, лекція, приклад, пояснення, переконання.

2. Метод організації діяльності та формування суспільної поведінки особистості: вправи, привчання, виховні ситуації, приклад.

3. Методи мотивації та стимулювання: вимога, громадська думка. Неприпустимо застосовувати в інклюзивному вихованні методи емоційного стимулювання – змагання, заохочення, переконання.

4. Метод самовиховання: самопізнання, самооцінювання, саморегуляція.

5. Методи соціально-психологічної допомоги: психологічне консультування, аутотренінг, стимуляційні ігри.

6. Спеціальні методи: патронат, супровід, тренінг, медіація.

7. Спеціальні методи педагогічної корекції, які варто використовувати для цілеспрямованого виправлення поведінки або інших порушень, викликаних спільною причиною. До спеціальних методів корекційної роботи належать: суб'єктивно-прагматичний метод, метод заміщення, метод „вибуху”, метод природних наслідків і трудовий метод.

Методика навчання (як система) – організований набір методів, прийомів, засобів і форм навчання, який використовується для досягнення освітніх цілей.

Методика є структурованим застосуванням методів – організоване використання різних методів і прийомів, яке обумовлено специфікою освітнього процесу або діяльності. Вона описує як саме, в якій послідовності і в яких умовах застосовуються певні методи для досягнення результату.

– Методика навчання може включати в себе різні методи, стратегії, підходи, засоби навчання (аудіовізуальні матеріали, інтернет-ресурси, дидактичні ігри тощо) і системи організації роботи (до прикладу: поетапне вивчення лексики, розвиток навичок письмового та усного мовлення).

– Методика викладання навчальної дисципліни – вибір викладачем та застосування методів для ефективного засвоєння матеріалу здобувачами освіти.

Методика навчання для здобувачів освіти з порушеннями здоров'я має важливі відмінності, які враховують індивідуальні потреби кожного типу порушень і передбачає модифікацію форм роботи та типів завдань для таких здобувачів освіти.

Кожен тип інвалідності має свої специфічні потреби, і тому підхід до навчання має бути адаптованим, щоб забезпечити максимальну ефективність для здобувачів освіти. Враховуючи різні види порушень (порушення слуху, зору, рухової активності, когнітивні порушення тощо), методика вивчення буде різною. Використання адаптованих технологій, інклюзивних методів та індивідуальних підходів дозволяє забезпечити ефективне навчання для всіх здобувачів освіти, незалежно від типу інвалідності.

Методика навчання для здобувачів освіти з порушеннями слуху

Для здобувачів освіти з порушеннями слуху основним викликом є відсутність або обмеження слухового сприйняття, що може ускладнити процес вивчення мови через усне спілкування та аудіоматеріали. Адаптованими методиками є:

Жестова мова: Якщо здобувач освіти має порушення слуху та використовує жестову мову як основний засіб комунікації, то вивчення дисципліни проводиться через переклад на жестову мову (із залученням відповідного спеціаліста чи фрагментів відео із дублюючим перекладом на жестову мову), зокрема для усного компоненту. Програми з навчання для таких здобувачів освіти можуть включати використання перекладачів жестової мови під час лекцій.

Субтитри: Всі відеоматеріали, які використовуються на заняттях (фільми, навчальні відео), мають субтитри, що дозволяє здобувачам освіти з порушеннями слуху ознайомлюватися з мовними структурами та словником.

Адаптовані навчальні матеріали: Використання візуальних методів, таких як ілюстрації, діаграми, картки з лексикою, допомагає краще засвоювати матеріал. Також створюються текстові файли або аудіоматеріали з субтитрами для покращення розуміння контексту.

Практика усного мовлення через письмове спілкування: Оскільки здобувачі освіти не чуять мовлення, замість усної практики для такої категорії здобувачів освіти фокусується увага на письмових завданнях, інтерактивних тестах і вправах, що включають роботу з текстами (письмові відповіді, розпізнавання лексики та граматики через текст).

Методика навчання для здобувачів освіти з порушеннями зору

У здобувачів освіти з порушеннями зору основною проблемою є труднощі з візуальним сприйняттям інформації, тому методика навчання

адаптована до аудіо- та тактильних матеріалів.

Технології для читання з екрану: Використання програм для читання з екрану, таких як JAWS або NVDA, дозволяє здобувачам освіти з порушеннями зору слухати текстовий матеріал. Це забезпечує доступ до електронних підручників, презентацій та інших навчальних ресурсів.

Адаптація навчальних матеріалів: Усі текстові матеріали надаються у форматі для читання з екрану або у шрифті Брайля. Це дає можливість здобувачам освіти не тільки читати, але й активно працювати з навчальними матеріалами.

Озвучення текстів: Використання спеціальних додатків для озвучування текстів або аудіокниг допомагає здобувачам освіти вивчати нові слова та фрази на слух, а також слухати приклади правильного вимовляння.

Аудіовізуальні завдання: Для таких здобувачів освіти використовуються аудіовправи, зокрема з вимови та слухової практики. Це дозволяє розвивати навички аудіювання та вимови, хоча й без візуального сприйняття.

Інтерактивні вправи на слух: Заняття включають завдання, орієнтовані на слухове сприйняття мови (завдання на розпізнавання вимови, на відмінності в інтонації, акценті тощо).

Методика навчання для здобувачів освіти з порушеннями опорно-рухового апарату

Здобувачі освіти з порушеннями опорно-рухового апарату, як правило, мають фізичні обмеження, які можуть вплинути на їхню здатність використовувати традиційні навчальні засоби, але їхні когнітивні та мовні навички, як правило, не порушені. З цією метою освітній процес відповідно адаптований для зручності та доступності.

Онлайн-навчання та доступ до цифрових матеріалів: Онлайн платформи дозволяють здобувачам освіти з порушеннями опорно-рухового апарату навчатися без необхідності фізичного перебування в аудиторії, а також допомагають уникнути труднощів із переміщенням.

Інтерфейси з підтримкою доступу: Використання програмного забезпечення та навчальних платформ, що підтримують голосові команди або дають можливість здійснювати навчання за допомогою спеціальних пристроїв для вводу (як-от пристрої для управління комп'ютером через рухи очей чи голови).

Адаптація завдань для письмових відповідей: Враховуючи фізичні обмеження, здобувачі освіти можуть використовувати голосові помічники для виконання завдань або адаптовані клавіатури та інші технології для зручного введення тексту. Також враховується обсяг письмових завдань та швидкість проходження онлайн тестів, написання підсумкових робіт.

Методика навчання для здобувачів освіти з когнітивними порушеннями

Когнітивні порушення можуть включати труднощі з пам'яттю, увагою, сприйняттям інформації. Здобувачі освіти з такими порушеннями потребують адаптованих методик навчання, щоб забезпечити доступність матеріалу та поступове засвоєння нової інформації.

Розбиття матеріалу на малі блоки: Заняття структуруються (матеріал поділяється на малі частини), що дозволяє легше засвоювати інформацію та допомагає зберігати увагу на кожному етапі навчання.

Часті повторення та практичні вправи: Регулярне повторення пройденого матеріалу, використовуючи ігрові методи чи інші інтерактивні вправи.

Візуальні допоміжні засоби: Використання карток із лексикою, діаграм, малюнків допомагає здобувачам освіти з когнітивними порушеннями краще засвоювати мову.

Мультисенсорні підходи: Для здобувачів освіти з когнітивними порушеннями використовуються різні сенсорні канали (слух, зір, дотик), щоб стимулювати запам'ятовування та розуміння.

Методика навчання для здобувачів освіти із психічними порушеннями

Психічні порушення можуть включати депресії, тривожні розлади, посттравматичний стресовий синдром тощо, які можуть негативно впливати на здатність до концентрації, мотивацію та емоційний стан під час навчання.

Індивідуальний підхід: здобувачі освіти з психічними порушеннями потребують більш гнучкого підходу, наприклад, менших навантажень, частих перерв або персоналізованих уроків.

Підтримка в навчанні через терапевтичні методи: Залучення психологів або консультантів до освітнього процесу допомагає здобувачам освіти подолати емоційні труднощі.

Створення безпечного та підтримуючого середовища: Створення атмосфери довіри та підтримки, де здобувач освіти може вільно звернутися за допомогою або адаптувати темп навчання до своїх потреб.

6. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Навчальна дисципліна „**Основи філософії та соціології**” оцінюється за модульно-рейтинговою системою. Вона складається з двох змістовних модулів.

Результати навчальної діяльності здобувачів освіти оцінюються за 100-бальною шкалою в кожному семестрі окремо.

За результатами поточного, модульного та семестрового контролів виставляється підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою, національною шкалою та шкалою ECTS.

Модульний контроль: кількість балів, які необхідні для отримання відповідної оцінки за кожен змістовий модуль упродовж семестру.

Семестровий (підсумковий) контроль: виставлення семестрової оцінки здобувачам освіти, які опрацювали теоретичні теми, практично засвоїли їх і мають позитивні результати, набрали необхідну кількість балів.

Загальні критерії оцінювання успішності здобувачів освіти, які отримали за 4- бальною шкалою оцінки „відмінно”, „добре”, „задовільно”, „незадовільно”, подано в таблиці нижче.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу здобувача освіти на семінарських заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп’ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Реферативні дослідження та есе, які виконує здобувач освіти за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на семінарських заняттях.

Модульний контроль знань здобувачів освіти здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

6.1. Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти

Оцінка	Критерії оцінювання
„відмінно”	Ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності в розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
„добре”	Ставиться за вияв здобувачем освіти повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді здобувача освіти наявні незначні помилки.
„задовільно”	Ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність із основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою. Можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але здобувач освіти спроможний усунути їх із допомогою викладача.
„незадовільно”	Виставляється здобувачеві освіти, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться здобувачеві освіти, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення закладу вищої освіти без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

6.2. Система оцінювання роботи здобувачів освіти упродовж семестру

Вид діяльності здобувача освіти / аспіранта	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
I. Обов'язкові					
1.1. Робота на семінарському занятті	6	4	24	6	24
1.2. Виконання завдань для самостійної роботи	12	1	12	1	12
1.3. Виконання модульної роботи	9	1	9	1	9

Разом	-	45	-	45
Максимальна кількість балів за обов'язкові види роботи: 90				
II. Вибіркові				
<i>Виконання завдань для самостійного опрацювання максимум 10 балів</i>				
2.1. Конспект із теми (модуля) за заданим планом				1
2.2. Конспект з теми, рекомендованої викладачем				3
2.3. Дослідження різноманітних питань з тематики дисципліни у вигляді есе				3
2.4. Дослідження з тематики дисципліни у вигляді реферату(охоплює весь зміст навчального курсу)				10
2.5. Виконання індивідуальних завдань (ІНДЗ)				10
Разом				10
Максимальна кількість балів за вибіркові види роботи: 10				
Всього балів за теоретичний і практичний курс: 100				

7. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Специфіка та структура філософії.
2. Світогляд та його структура. Історичні типи світогляду.
3. Давньоіндійська філософія.
4. Давньокитайська філософія
5. Давньогрецька філософія докласичний період.
6. Давньогрецька філософія – класичний період
7. Філософія еллінізму.
8. Матеріалізм та ідеалізм – сутність цих напрямків філософії та їх засновники.
9. Філософія Середньовіччя, її періодизація та особливості.
10. Західноєвропейська філософія епохи Відродження.
11. Філософія Нового часу
12. Німецька класична філософія.
13. Філософія Просвітництва.
14. Філософія ірраціоналізму – Ф. Ніцше, З. Фрейд та його послідовники.
15. Філософія марксизму та її розвиток у ХХ ст.
16. Філософія позитивізму та її розвиток у ХХ ст.
17. Філософія ХХ-ХХІ ст.ст.
18. Філософські ідеї в Київській Русі.
19. Філософія на українських землях у 15-19 ст.
20. Філософія української національної ідеї від М. Костомарова до Д. Донцова.
21. Діалектика, її принципи, закони та категорії діалектики.
22. Філософський сенс проблеми буття.
23. Матерія та її атрибути, форми існування матерії.
24. Поняття «свідомість» у філософії її суть та структура.
25. Форми та рівні суспільної свідомості.
26. Методи наукового пізнання, істина та її критерії
27. Людина і цінності.
28. Людина як предмет філософії, «індивід», «особистість», «індивідуальність».
29. Чинники та історичні етапи суспільного розвитку.
30. Поняття «суспільно - економічна формація» і «цивілізація».
31. Об'єкт і предмет соціології.
32. Соціологічна уява та її компоненти.
33. Наукові принципи соціології: об'єктивності, комплексності, системності, детермінізму, історизму.
34. Категорії та закони соціології.
35. Основні функції соціології як науки.
36. Гуманістичний Марксизм: теорія культурної гегемонії Антоніо Грамші.
37. Соціалізація: соціальна природа людини.
38. Поняття індивіда та особистості.

39. Ідентичність. Види ідентичностей.
40. Соціальна відповідальність: види соціальної відповідальності. Довіра. Солідарність.
41. Поняття структури суспільства. Регіональна, демографічна, політична, професійна структура суспільства.
42. Групова структура суспільства: поняття соціальної групи.
43. Види соціальних груп: квазігрупа, реальна, номінальна, референтна.
44. Класова структура суспільства.
45. Види соціальних нерівностей. Бідність.
46. Соціальна ексклюзія та інклюзія, як соціальні явища.
47. Соціальна мобільність: горизонтальна, вертикальна, висхідна, низхідна.
48. Канали соціальної мобільності.
49. Теорії соціальних змін. Види соціальних змін: еволюційні та революційні, прогресивні та регресивні.
50. Травматичні зміни: концепція культурної травми П. Штомпки.
51. Соціологія здоров'я, як галузева соціологія: об'єкт, предмет, інституціоналізація, місце в системі соціологічного знання.
52. Види здоров'я.
53. Соціальні детермінанти здоров'я.
54. Епідемія та пандемія як об'єкти соціологічного дослідження.
55. Право в соціологічному розумінні.
56. Соціологічні підходи у вивченні права.
57. Поняття правозастосування.
58. Правова свідомість та соціалізація
59. Правова поведінка та культура
60. Політика як соціальний інститут.
61. Суб'єкти політики.
62. Політичне лідерство.
63. Політична влада: структура політичної влади.
64. Політичні системи та політичні режими: поняття та типологія.
65. Політичні еліти як суб'єкти політики.
66. Соціально-політичні інститути: політичні партії, політичні рухи, організації громадянського суспільства.
67. Соціально-політичні процеси: політична участь, політична поведінка та її різновиди, політичні конфлікти.
68. Політична культура: політична соціалізація, політична свідомість, політичні ідеології, політичні норми та цінності.
69. Поняття культури.
70. Ціннісно-нормативна система суспільства: звичай, мораль, право. Культура як система: духовна та матеріальна культура.
71. Культура, субкультура та контркультура.
72. Кількісна та якісна стратегії соціологічних досліджень.
73. Функції та структура програми соціологічного дослідження.
74. Теоретична та емпірична інтерпретація понять.
75. Методи та інструменти соціологічних досліджень.

76. Анкета як інструмент соціологічного дослідження: види питань, правила формулювання питань анкети.
77. Поняття вибірки та генеральної сукупності. Види вибірок.
78. Розрахунок вибіркової сукупності.
79. Первинна та вторинна соціологічна інформація.
80. Методи аналізу соціологічної інформації.

Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти на заліку

Поточне тестування та самостійна робота											Залік	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					не більше 100		
T1	T2	T3	T4+ CP	МК 1	T5	T6	T7	T8+ CP	МК 2			ІНДЗ
6	6	6	18	9	4	4	4	18	9	10		

T1, T2 ... T8 – теми змістових модулів. МК – модульний контроль

8. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

- Опорний конспект лекцій
- Методичні розробки до семінарських занять.
- Методичні розробки до виконання самостійної роботи здобувачів освіти.
- Орієнтовна тематика реферативних досліджень.
- Ілюстративні матеріали.
- Глосарій по дисципліні.
- Питання до модульного контролю.
- Питання до заліку.

8.1. Навчально-методичні аудіо- і відеоматеріали, у т.ч. для здобувачів освіти з інвалідністю

- Вступ до філософії. Авторський курс Руслана Мироненко та Ксенії Мироненко. URL : https://www.youtube.com/watch?v=ZpnyDErj_cU&list=PLYCS-PXzx5B3yKSHzHDxIFjeM31Y48zaN (дата звернення 23.08.2025).
- Ковтун О. Відео-курс «Короткий курс історії соціології». URL : <https://youtube.com/playlist?list=PLEx8LT3md7k6kiXBzTITWZB2DfdQZCijC&si=uvTQmpdDh5h4rnzp>
- Курс лекцій Олени Комар «Філософія" для бакалаврів» URL: <https://www.youtube.com/watch?v=9p6OOTT5NYU&list=PLDSs1zHGr8VATTKkTaixrS6vtkjPWzHNF>
- Лекції та виступи українського філософа Андрія Баумейстера. URL : <https://www.youtube.com/@andriibaumeister2023/playlists>
- Соціологія та соціальні дослідження: що, як, навіщо: онлайн-курс. *Prometheus*: веб-сайт. URL : <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/sociology-research-course/>

Для інклюзивного навчання:

- методики диференційованого підходу до процесу навчання й оцінювання знань, умінь і здібностей здобувачів освіти з інвалідністю;
- дистанційні програми навчання для здобувачів освіти із проблемами слуху і порушеннями опорно-рухового апарату.
- спеціалізовані комп'ютерні програми для навчання осіб з інвалідністю;
- забезпечення осіб із проблемами зору спеціальною літературою: книгами, підручниками, навчальними посібниками, журналами, надрукованими шрифтом Брайля та укрупненим шрифтом, і звуковими комп'ютерними програмами;
- наявність аудіовізуальних засобів навчання, спеціальної навчально-методичної літератури в електронному, друкованому, аудіовізуальному форматах для осіб з інвалідністю;
- дидактичні матеріали та засоби навчання осіб з інвалідністю для дистанційної та відкритої форм навчання.

8.2. Глосарій (термінологічний словник)

АГНОСТИЦИЗМ (грец. непізнаваний) - філософське вчення, яке заперечує можливість пізнання сутності речей і закономірностей розвитку дійсності. Термін «агностицизм» запровадив у 1869р. англійський дослідник природи Т.Г. Гекслі.

АКСІОЛОГІЯ (гр. axia - цінність і ...логія) - вчення про цінності. Аксиологічний підхід - ціннісний підхід.

АЛЬТРУІЗМ (лат. alter-інший) -моральний принцип, що полягає в безкорисливому прагненні до діяльності на благо інших.

АНАЛОГІЯ (грец. analogia-відповідність, подібність, схожість) - умовивід, в якому на основі схожості предметів за одними ознаками робиться висновок про можливу схожість цих предметів за іншими ознаками.

АНТАГОНІЗМ (грец. antagonisma-суперечка, боротьба) -одна з форм суперечностей, яка характеризується гострою непримиренною боротьбою ворогуючих сил, тенденцій.

АРХЕТИП (грец. arche - початок і typos - образ) - в аналітичній психології термін, що ним позначають «первісні уявлення» або «універсальні форми думки», які є цеглинами, з яких складається колективне несвідоме. Архетипи колективного несвідомого -це пам'ять поколінь, яка сформувалася тоді, коли наші предки тривалий час переживали схожі події.

АТЕЇЗМ (грец. atheon — безбожність) - система ідей, поглядів, переконань, що заперечують існування Бога.

БУТТЯ - філософська категорія, що позначає: 1) все, що реально існує; 2) те, що існує як істинне, на відміну від видимого; 3) реальність, яка існує об'єктивно, поза свідомістю людини і незалежно від неї; 4) загальний спосіб існування людини.

ГЕДОНІЗМ (грец. hedone - насолода, задоволення) - філософсько- етичне вчення, за яким найвищим благом і метою життя людини є насолода.

ГЕНЕЗИС (грец. genesis - виникнення, зародження) -поняття, що виражає

як момент походження, виникнення предметів і явищ, так і процес їх закономірного розвитку.

ГНОСЕОЛОГІЯ (грец. gnosis - пізнання і ...логія) - розділ філософії, в якому досліджуються пізнавальне відношення суб'єкта до об'єкта, природи і можливості пізнання людиною світу і самої себе.

ГУМАНІЗМ (лат. humanus - людський, людяний) - у широкому значенні; - історично змінна система поглядів, яка визначає цінність людини як особистості, її право на свободу, щастя тощо; у вузькому значенні - культурний рух епохи Відродження.

ДЕДУКЦІЯ (лат. deductio-виведення) - перехід від загального до окремого. Дедукція має значення методу дослідження, при якому окреме пізнається на основі знання загальної закономірності.

ДЕМОКРАТІЯ (грец. demokratia-народовладдя) -форма державного устрою, що характеризується наявністю представницьких установ і участю народу в управлінні державою.

ДЕТЕРМІНІЗМ (лат. determinatio - визначений, обмежений) - філософське вчення про загальну об'єктивну зумовленість явищ природи, суспільства та людської волі.

ДЕФІНІЦІЯ (лат. definitio - визначення) - логічне визначення змісту якогось поняття.

ДІАЛЕКТИКА (грец. dialektike - мистецтво ведення бесіди, полеміки) -

1) у давньому значенні: мистецтво полеміки, логічний метод встановлення істини шляхом виявлення і подолання суперечностей у судженнях супротивника; 2) у сучасному розумінні: а) об'єктивний процес розвитку явищ на основі виникнення, боротьби і розв'язання притаманних їм суперечностей; б) філософська наука про універсальні закони руху і розвитку природи, суспільства і мислення.

ДУАЛІЗМ (лат. dualis - двоїстий) - принцип філософського пояснення сутності світу, який виходить з визнання наявності в ньому двох першооснов (субстанцій) - духу і матерії, ідеального і матеріального.

ЕВОЛЮЦІЯ (лат. evolutio—розгортання) - поступовий розвиток предмета. У широкому розумінні, частіше у природознавстві, термін «еволюція» застосовують для визначення змін, розвитку взагалі й позначають ним не лише кількість зміни, а й весь процес розвитку в цілому.

ЕВРИСТИКА (грец. heurisko - знаходжу) - термін, яким позначають галузь знання про творчу діяльність, пов'язану з пошуками шляхів відкриття нового в судженнях, ідеях, способах діяння. Під терміном «евристика» розуміється наука, що вивчає творчу діяльність.

ЕГОЦЕНТРИЗМ (лат. ego - я і centrum - осереддя, центр): 1) філософський та етичний принцип, за яким індивід, особистість вважається центром Всесвіту; 2) негативна, хвороблива риса характеру, яка проявляється в крайньому індивідуалізмі, егоїзмі.

ЕМПІРИЗМ (грец. estreigia - досвід) - напрям у теорії пізнання, який, на противагу раціоналізмові, вважає єдиним джерелом і критерієм пізнання чуттєвий досвід.

ІДЕЯ (грец. idea-вигляд, образ, начало) -форма духовно-пізнавального відображення певних закономірних зв'язків і відношень зовнішнього світу, спрямована на його перетворення.

ІМПЕРАТИВ (лат. imperativus-владний, наказовий) -вимога, наказ, закон. У І. Канта -загальнозначуща моральна вимога на протипагу особистому принципу (максимі).

ІНДИВІДУАЛІЗМ (франц. individualisme, від лат. individuum - неподільне) - риса світогляду і принцип поведінки людини, коли інтереси окремого індивіда абсолютизуються, протиставляються колективі та суспільству.

ІНДУКЦІЯ (лат. inductio - наведення) - спосіб міркування, за допомогою якого встановлюється обґрунтованість висунутого припущення чи гіпотези.

ІСТИНА -адекватне відтворення в пізнанні об'єктивності, результат певного, визначеного практикою гносеологічного відношення, при якому пізнаваний образ суб'єкта виступає як правильне відображення дійсного стану об'єкта.

КАРМА (санскрит - дія, обов'язок, діяльність) - у вченнях індійських релігій - особлива містична сила, обов'язковий автоматично діючий «закон покарання» за сукупність вчинків, намірів, прагнень, який визначає долю живої істоти в наступних перевтіленнях.

КАТАРСИС (грец. katarsis-очищення) -термін, який у психології мистецтва й естетиці використовують для позначення сутності естетичного переживання. У давньогрецькій філософії катарсис тлумачили як очищення душі від пристрастей, від чуттєвих прагнень, насолоду очищення душі під впливом мистецтва.

КРИТЕРІЙ (грец. kriterion - засіб судження) - мірило достовірності людських знань, їх відповідності об'єктивній дійсності.

КУЛЬТ (лат. cultus — вшанування, поклоніння) — сукупність прийнятих у тій чи іншій релігії або релігійній течії обрядових дій, свят, ритуалів, звичаїв, пов'язаних з вірою у надприродні сили і спрямованих на умилоствлення їх; обрядовий бік релігії.

ЛОГІКА (грец. logike - наука про умовивід) - наука про закони, форми та прийоми мислення, які забезпечують досягнення об'єктивної істини у процесі міркування і пізнання.

МАТЕРІАЛІЗМ (від лат. materialis - речовинний) - протилежний ідеалізові філософський напрям, який виходить з того, що природа, буття, матерія є первинними, а свідомість, мислення, дух - вторинними.

МЕТОД (грец. methodes - шлях дослідження чи спосіб пізнання) - спосіб організації практичного і теоретичного освоєння дійсності, зумовлений закономірностями відповідного об'єкта.

МЕТОДОЛОГІЯ (від метод і грец. логос - вчення) - 1) вчення про методи пізнання та перетворення дійсності; 2) сукупність прийомів дослідження, що застосовуються в якійсь науці.

НАРАТИВ -специфічний спосіб осмислення світу як особливої форми існування людини, як властивого лише їй модусу буття.

НІГІЛІЗМ (лат. nihil-ніщо, нічого) -заперечення загальноприйнятих цінностей: ідеалів, моральних норм, культури, традицій.

ОНТОЛОГІЯ (грец. on (ontos) - суще і ...логія — вчення) - в історії філософії вчення про першопочаток буття. Під онтологією розуміли самостійну частину філософії, яка досліджувала нібито вищі, такі, що досягаються не відчуттями, а тільки розумом, основи всього суцього (буття, субстанція, простір і час, причинність тощо).

ПЕРЦЕПЦІЯ (лат. perceptio - сприймання) - чуттєве сприйняття предметів. Г. В. Лейбніц розрізняв перцепцію як просте, безпосереднє уявлення про зовнішній світ і аперцепцію як вищу форму пізнавальної діяльності, пов'язану з самосвідомістю.

РЕДУКЦІЯ (лат. reductio - повернення, приведення назад) -логіко-методологічний прийом, який полягає у зведенні в процесі дослідження одного явища до іншого, одного завдання чи проблеми до іншої з метою їх спрощення.

РЕФЛЕКСІЯ (лат. reflexio - обернення назад, відображення) - термін для позначення такої риси людського пізнання, як дослідження самого пізнавального акту, діяльності самопізнання, що дає змогу розкрити специфіку духовного світу людини.

СОФІЗМ (грец. sophisma - судження, придумане хитро, майстерність, уміння) - логічний виверт, який навмисно імітує, наслідує формальну правильність мислення, щоб видати хибне міркування за істинне.

СХОЛАСТИКА (грец. scholē - вчена бесіда, школа) - тип середньовічної філософії, цілком підпорядкованої релігії. Мала на меті обґрунтування, систематизацію і захист теології за допомогою раціоналістичних засобів.

ТЕОЛОГІЯ (грец. Theos-Бог і ...логія), богослов'я -вчення про Бога, побудоване на основі логіко-схоластичних тлумачень Святого письма. Теологія виступає догматичним обґрунтуванням, «теоретичним» змістом, серцевиною релігії.

УТОПІЯ (грец. букв, неіснуюче місце) - термін, яким позначають ідеальні, науково необґрунтовані проекти взірцевого суспільного устрою.

ФЕНОМЕН (грец. phainomenon - те, що з'являється) - явище, єдине в своєму роді, взяте в цілісності, в єдності з його суттю. Феномен як очевидна даність досягається за допомогою інтуїції.

ЦИВІЛІЗАЦІЯ (лат. civilis - громадянський, державний) - 1) форма існування живих істот, наділених розумом; 2) синонім культури, сукупність матеріальних і духовних досягнень суспільства; 3) відносно самостійне цілісне соціально-історичне утворення, локалізоване у просторі й часі, що може мати ієрархічні рівні (наприклад, антична цивілізація, римська цивілізація). Термін запровадив В. Р. Мірабо (1757р.).

ЦИНІЗМ (вчення кініків) - презирливе ставлення до культури суспільства, до його духовних і особливо моральних цінностей та загальноприйнятих норм поведінки; безсоромність.

СОЦІОЛОГІЯ – це наука про суспільство як єдину цілісну соціальну систему. специфіка і відмінність соціології від інших суспільних наук полягає втому, що вона вивчає соціальні відносини між людьми, а

також вплив цих відносин на формування людини, на її свідомість і поведінку.

ОБ'ЄКТОМ СОЦІОЛОГІЧНОГО ПІЗНАННЯ є суспільство як цілісна соціальна реальність; емпірично надана реальність, що відбиває ту чи іншу сторону соціального життя; такі об'єктивні явища суспільства, як соціальні відносини, соціальні зв'язки, соціальні організації, соціальні інститути тощо.

ПРЕДМЕТ СОЦІОЛОГІЇ – це відтворення емпіричної реальності на абстрактному рівні шляхом виявлення значущих з практичної точки зору закономірних зв'язків і відносин реальності.

ТЕОРЕТИЧНА ФУНКЦІЯ – полягає у поповненні та збагаченні соціологічного знання, в розробці концепцій, теорій, ключових понять і категорій цієї науки на основі дослідження соціальної дійсності.

ІНФОРМАЦІЙНА ФУНКЦІЯ – це збирання, концентрація соціологічної інформації, одержаної у результаті проведення досліджень.

ПРОГНОСТИЧНА ФУНКЦІЯ полягає у соціальному прогнозуванні. Соціологічні дослідження завершуються обґрунтуванням коротко- або довгострокового прогнозів досліджуваного об'єкта.

КРИТИЧНА ФУНКЦІЯ соціології тісно пов'язана з її прогностичною і гуманістичною функціями.

ВИХОВНА ФУНКЦІЯ соціології реалізується в тому, що знання, які здобуваються цією наукою безпосередньо використовуються в тому, що знання, які здобуваються цією наукою безпосередньо використовуються системою виховання і впливу на свідомість і поведінку людей з метою формування їх певних соціальних якостей.

СВІТОГЛЯДНА ФУНКЦІЯ проявляється в тому, що озброюючи людей соціологічним знанням, вона тим самим формує їхні погляди на соціальні процеси, дає їм теоретичну основу для практичних дій, оцінки явищ соціальної реальності.

СУСПІЛЬСТВО – це особливий, надзвичайно складний вид організації соціального життя. Воно включає в себе всю багатоманітність стійких соціальних взаємодій, всі інститути та спільноти, що локалізовані в рамках конкретних державно-територіальних кордонів.

ОРГАНІЧНА МОДЕРНІЗАЦІЯ є моментом власного розвитку країни та підготована всім ходом попередньої її еволюції.

НЕОРГАНІЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ являє собою відповідь на зовнішній виклик зі сторони більш розвинутих країн.

СОЦІАЛЬНА СТРУКТУРА СУСПІЛЬСТВА – це сукупність його елементів і взаємозв'язків між ними.

СОЦІАЛЬНА ГРУПА – це найбільш загальне і специфічне поняття соціології, що означає певну сукупність людей, які мають загальні природні і соціальні ознаки і об'єднані спільними інтересами, цінностями, нормами і традиціями, системою певних відносин, які регулюються формальними і неформальними соціальними інститутами.

НЕСТІЙКІ ГРУПИ відрізняються в основному випадковим

характером і слабкою взаємодією між людьми.

ВЕЛИКІ СОЦІАЛЬНІ ГРУПИ - групи, які існують в масштабах країни в цілому (це нації, класи, соціальні верстви, професійні об'єднання і т.д.).

ФОРМАЛЬНОЮ ГРУПОЮ є об'єднання людей, яке утворюється на основі офіційного документа юридичних норм, установ, правил, службових інструкцій, приписів тощо.

НЕФОРМАЛЬНА ГРУПА складається стихійно і не має особливих документів, які регламентують її функціонування, але вона також утворюється на основі загальних інтересів, прагнень, що об'єднують людей в більш або менш стійкі об'єднання (наприклад, сімя, дружня компанія, злочинна зграя і т.д.).

СОЦІАЛЬНІ СПІЛЬНОТИ – це емпірично фіксовані, реально існуючі об'єднання індивідів, які є відносно цілісністю, що може виступати як об'єкт соціального впливу, володіє емерджентними властивостями, тобто знову виникає в результаті об'єднання за певними характеристиками, не завжди притаманними окремим індивідам.

СОЦІАЛЬНА СТРАТИФІКАЦІЯ – це ієрархічно організована структура соціальної нерівності, яка існує в певному суспільстві в даний історичний проміжок часу.

ЕТНОСОЦІОЛОГІЮ визначають як науку, що досліджує походження, суть і функції різноманітних етнічних спільнот з метою виявлення основних тенденцій їх утворення, розвитку та взаємозв'язків з іншими етносами, а також механізми їх входження у систему соціальних відносин.

ЕТНОС – це специфічна природно-соціальна і антропологічна стала спільнота людей, яка виникає і розвивається на основі єдності природно- ландшафтних умов, кровної спорідненості, мови, особливостей зовнішнього вигляду, спільної культури, релігії, яка володіє самоусвідомленням себе як соціальної солідарності і відмежуванням себе від інших спільнот.

НАЦІОНАЛЬНІ ІНТЕРЕСИ – це поліетнічна соціальна спільнота людей, що історично склалася, яка виникла і розвивається на основі спільності їх території, економічних зв'язків, особливостей національної самосвідомості, психічного складу, єдиної уніфікованої мови в її літературній формі, поліфонічної культури своєю системою цінностей і символів, державно-правового регулювання усіх сфер життєдіяльності.

ЕТНОГЕНЕЗ – це сукупність історичних явищ і процесів, пов'язаних з формуванням і функціонуванням етносів, що володіють сталими ознаками, які проявляються в особливостях господарювання, мови, культури, психології і поведінки членів цих етносів.

ОСОБИСТІТЬ – поняття, яке вводиться для виділення, наголошення неприродної (надприродної) сутності людини та індивіда, тобто акцент робиться на соціальному.

СОЦІАЛЬНІ РОЛІ – це способи поведінки, які відповідають

прийнятим у суспільстві, спільноті нормам та здійснюються у залежності від статусу особистості.

СОЦІАЛЬНИЙ ТИП ОСОБИСТОСТІ – певний фіксований набір суттєвих, таких, що повторюються соціальних властивостей особистості, що виявляються у її свідомості та поведінці.

СОЦІОЛОГІЯ ОСВІТИ – галузь соціологічного знання, яка вивчає освіту як соціальний інститут та його взаємодію з іншими інститутами і суспільством в цілому.

СОЦІОЛОГІЯ КОНФЛІКТУ – це галузь соціології, яка вивчає природу, механізми виникнення та розгортання, а також способи попередження та розв'язання конфліктів.

КОНФЛІКТ – це зіткнення протилежних цілей, позицій, поглядів суб'єктів соціальної взаємодії, які усвідомлюють суперечливість своїх інтересів.

СОЦІОЛОГІЯ ПРАЦІ ТА УПРАВЛІННЯ – галузь соціології, спеціальна соціологічна теорія, яка вивчає закономірності формування, функціонування і розвитку соціальних спільнот, інститутів у сфері праці, соціально-трудових відносин, процесів та управління ними.

КОНКРЕТНО-СОЦІОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ – система логічно послідовних методологічних, методичних і організаційно-технічних процедур, підпорядкованих єдиній меті отримати точні об'єктивні дані про соціальне явище чи процес, що вивчається.

8.3 Рекомендована література

Основна

1. Литвинчук О.В., Муляр В.І. Філософія: навч. посібник. Житомир : Житомирська політехніка, 2021. 403 с.
2. Філософія : навч. посіб. для здобувачів освіти гуманітар. факультетів / кол. авторів; кер. А.О. Приятельчук. Київ : Вадекс, 2021. 560 с.
3. Філософія. Вступ до курсу. Історія світової та української філософії. Фундаментальні проблеми сучасної філософії / В. Петрушенко. Львів : Львівська політехніка, 2019. 544 с.
4. Філософія: підручник для студ, аспір, викладачів / Людмила Рижак, Львів. Нац. Ун-т ім. І. Франка, Вид.2-ге, переро; допов., Львів: ЛНУ ім І. Франка, 2022. 648 с.
5. Історія української соціології. ХІХ-ХХІ: навчальний посібник / за редакцією В. П. Степаненка і К. В. Батаєвої. Київ: Інститут соціології НАН України, 2023. 566 С.
6. Ковтун О., Баранова С. Соціологія здоров'я: навчальний посібник. Київ: Університет «Україна», 2020. 156 С.
7. Штомпка П. Соціологія. Аналіз суспільства. Львів: Колір ПРО, 2020. 800 С.

Додаткова

8. Бертран Р. Історія західної філософії / пер. з англ.: Ю. Лісняк, П. Таращук. Харків : Фоліо, 2024. 861 С.
9. Лукашевич М., Тулекнов М. Соціологія: загальний курс. Київ: Каравела. 2004.456 С.
10. Лютий Т. Пригоди філософських ідей Західного світу. Київ : Темпора, 2021. 384 с.
11. Нікітін Л. Вступ до філософії : навч. посіб. / Л. Нікітін, Київ : Центр учбової літератури, 2021. 256 С.
12. Норт Д. Насильство та соціальні порядки. Київ: Наш формат, 2017. 352 С.
13. Основи філософії : навч. посіб. / Л.О. Сандюк та ін.; за ред. М.Ф. Шмиголя. Київ : ЦУЛ, 2017. 412 С.
14. Сорокін П. Самогубство як соціальне явище. БФ «Паритет»: веб-сайт. URL : <https://paritetcf.org.ua/blog/pitirim-sorokin-samogubstvo-yak-suspilne-yavishhe>
15. Соціологія політики: Підручник / За ред. В.А. Полторака, О.В. Петрова, А.В. Толстоухова. Київ: Вид-во Європ. ун-ту, 2010. 244 С.
16. Філософія : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. 4-те вид., переробл. Харків : Право, 2023. 424 С.
17. Філософія: підручник [для студ, аспір, викладачів] / Людмила Рижак, Львів. Нац. Ун-т ім. І. Франка, Вид.2-ге, переро; допов., Львів.: ЛНУ ім І. Франка, 2022. 648 С.

Статті викладача та здобувачів освіти

1. Березинець В., Ковтун О., Луцкевич Н. Філософія свободи Еріха Фромма в контексті сучасного російського авторитаризму. *Науково-теоретичний альманах Грані*, 26(6). 2023. 144-150. <https://doi.org/10.15421/1723142>
2. Ковтун О., Березинець В., Луцкевич Н. Концепт *спільнота долі*: соціально-філософський аналіз. *Науково-теоретичний альманах Грані*, (6). 2025.
3. Ковтун О., Баранова С. Філософія повернення: феноменологія Альфреда Шюца та Художні інтуїції Еріха Марії Ремарка. *Стратегічні орієнтири розвитку науки, освіти, технологій та суспільних трансформацій: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Рівне, 28 листопада 2025 р.)*. Рівне: ЦФЕНД, 2025. С. 168 - 170
4. Ковтун О. Теорія залежності та її сучасне звучання. *Інститут демократизації та розвитку: вебсайт*. URL : <https://institutedd.org/blog/posts/teoriya-zaleznosti-i-yiyi-sucasne-zvucannya>
5. Ковтун О. Світовий порядок у фокусі світ-системного аналізу. *Інститут демократизації та розвитку: вебсайт*. URL : <https://institutedd.org/blog/posts/svitovii-poryadok-u-fokusi-svit-sistemnogo-analizu>
6. Ковтун О., Березинець В. Соціальні дисфункції корпоративної

культури: до постановки проблеми. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. №61, 2022. С. 61-70

7. Ковтун О., Островська Н., Баранова С. Мобільні бригади соціально-психологічної допомоги як чинник удосконалення соціальної роботи в регіонах. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. №6, 2023. С. 134-141

8. Ковтун О., Чайковський М. Суперечності розвитку регіонів: децентралізація та периферизація. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління: електронне наукове видання: збірник*. №2., 2020. С. 159-169.

9. Kovtun O., Baranova S. The Asymmetry of Regional Development in Ukraine: in The Search of a Conceptual Framework of Explanation. *Visnyk of VN Karazin Kharkiv National University. Series Sociological studies of contemporary society: methodology, theory, methods*. №47, 2021 P. 33-40

8.4. Інформаційні ресурси

1. Відкритий міжнародний університет розвитку людини „Україна” : вебсайт. URL : <https://uu.edu.ua>

2. Відкритий міжнародний університет розвитку людини „Україна” : платформа інтернет-підтримки навчального процесу Moodle. URL : <https://vo.uu.edu.ua/>

3. Бібліотека ім. В. Вернадського. URL : <http://www.nbuv.gov.ua>.

4. Інститут філософії ім. Г. Сковороди URL : <http://www.filosof.com.ua>.

5. Київський міжнародний інститут соціології. URL : <https://www.kiis.com.ua/>

6. Інститут соціології НАН України. URL.: <https://i-soc.com.ua>

7. Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва. URL : <https://dif.org.ua/>

8.5. Сертифікаційні програми (електронні курси)

1. <https://prometheus.org.ua/courses-catalog/>

2. <https://ed-era.com/courses/>

3. <https://osvita.diia.gov.ua/courses>

4. <https://iversity.org/>

8.6. Фахові періодичні видання України з дисципліни

1. Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. *Збірник наукових праць Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

2. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Соціологія.

3. Вісник Львівського університету. Серія соціологічна. *Львівський національний університет імені Івана Франка*

4. Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право. *Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»*

5. Вісник Національного університету «Юридична академія імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. *Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого*
6. Вісник Одеського національного університету. Соціологія і політичні науки. *Одеський національний університет імені І.І. Мечникова*
7. Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». *Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна*
8. Габітус Habitus Приватна установа «Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій»
9. Наукові записки НаУКМА Національний університет «Києво-Могилянська академія»
10. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах «Грані» (соціологічні науки). *Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара*
11. Соціологія: теорія, методи, маркетинг. Соціологія: теорія, методи, маркетинг. *Інститут соціології НАН України.*
12. «Sententiae» український філософський журнал. URL : <https://sententiae.vntu.edu.ua/index.php/sententiae/index>
13. Δόξα/Докса. Збірник наукових праць з філософії та філології. URL : <http://doksa.onu.edu.ua/>

8.7. Універсальні та спеціалізовані інформаційні системи і програмні продукти для опанування дисципліни

Програмне забезпечення	Призначення	Умови використання (вільний доступ в Інтернеті, згідно договору, придбані ліцензії тощо)
SPSS Statistic	Статистичний аналіз первинних даних	Обмежений вільний доступ з подальшим придбанням ліцензії
Gemini, ChatGPT та ін.	Розрахунок вибірки, розробка дизайну вибірки, формування системи показників	Вільний доступ
Google Forms	Створення та розповсюдження анкет	Вільний доступ

9. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Форми занять	Наявне матеріально-технічне забезпечення	Необхідне матеріально-технічне забезпечення
Лекція	кафедральний ноутбук	проектор, приміщення з доступом до Інтернету
Семінарськезаняття	наочні та роздаткові матеріали, переносна дошка з відривними листами паперу	Аудиторія № 11
Модульний контроль	Доступ до мережі Інтернет	приміщення комп'ютерного класу, платформа, платформа Moodle